

Børns sociale kompetencer

Et kritisk blik på de vilkår, vi tilbyder børn at udvikle sig og vokse op i.

Af psykolog Karin Maj-Britt Kehlet

I min hverdag, som psykolog på en helddagsskole og konsulent i specialpædagogik og kommunikation, hører jeg ofte skoleledere, lærere, pædagoger og forældre, der undrer sig over, at så mange børn mistrives og slet ikke fungerer i vores institutioner og folkeskoler. Nogle mener, at børn ikke er opdraget godt nok; at børnehaverne ikke gør deres arbejde godt nok; at der er for mange elever i klasserne; at folkeskolen skal tage sig af børn, der slet ikke hører til; at der ikke er ressourcer nok; osv. Du har sikkert hørt andre forklaringer.

Tid til refleksion

Fra tid til anden kommer mine kolleger og jeg til i fællesskab at reflektere over dette – og mange hypoteser dukker op.

Vi har oplevet ihærdige forsøg med LP-programmer, PALS modeller og flere reviderede lovgivninger omkring folkeskolen. På trods af mangeårige forsøg på at arbejde med både familier, institutioner og folkeskoler, ser vi fortsat en stigning i børn og unge, der mistrives og falder ud af fællesskaberne og går i stå med hensyn til den gode trivsel, læring og udvikling.

Vi kigger til andre lande omkring os og forsøger at hente evidensbaseret programmer

og tiltag til landet, som kan afhjælpe nogle af de store udfordringer, som vi står midt i.

Vi bruger uhyggeligt og ufatteligt mange penge og meget tid på undersøgelser af børn og familier, der mistrives. Mange af disse børn henvises til børne- og ungdomspsykiatrien, som diagnosticerer det bedste de kan på det foreliggende. Rigtig mange af disse børn ekskluderes ud af fællesskaberne og optages i stedet på specialskoler og gruppeordninger. Der kan vi så bruge tiden på at forsøge at få dem til at tro på at det sociale fællesskab faktisk også er noget, som de har ret til at føle sig som en del af.

© Konsulenthuset Bråby

Efter to år på en specialskole sagde en dreng pludselig til mig: "Jeg tror faktisk, at jeg er social." Det varmede mit hjerte.

Citat: Karin Maj-Britt Kehlet

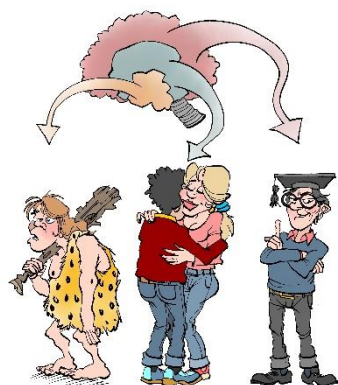
Udvikling af sociale kompetencer

Jeg har måske været i en antagelse af, at børn i dag burde være meget erfarne og kompetente til at begå sig i sociale fællesskaber, eftersom de mere end nogen andre generationer har været i børnefællesskaber allerede fra etårsalderen. Man kunne tænke, at de ville være dygtige til det. Dygtige til at interagere, kommunikere, give og tage, vente på tur, tage hensyn, forstå andre børns intentioner, osv. Dygtige og parate til at fortsætte i et skolesystem, der i og for sig forventer, at børnene socialt er velrustede, når de begynder i 0. klasse. Normeringen og aktiviteterne i folkeskolens indskoling forudsætter at børnene er ret selvkørende og socialiserede ved skolestart.

Hvorfor ser vi så fortsat – og endda i stigende grad – børn med manglende sociale kompetencer? Kunne svaret være, at børn ikke internaliserer disse kompetencer i de former for fællesskaber, som vi lader dem udfolde sig i? Hvad hvis børnenes deltagelsesforudsætninger slet ikke matcher institutionernes deltagelsesbetingelser. Hvad lærer et barn så egentlig i vores vuggestuer og børnehaver? Hvilke former for adfærd fremkalder vi? Hvad er der mulighed for at blive dygtigere til i de sammenhænge, vi rammesætter for børnene? Hvilken rolle, betydning og position får den veluddannede pædagog? Er pædagogen mere konfliktmægler og dommer, end karavanefører, empatisk vejledende og rammesættende?

Behov for rammesætning

Jeg kender til betydningen af børns frie leg. Måske havde børn tidligere helt andre forudsætninger for at deltage i den frie leg med andre børn. Måske havde de noget andet med sig hjemmefra? Hvad nu hvis, den frie leg får et præg af *survival of the fittest*? Hvad lærer barnet så? Studier indenfor socialpsykologi viser, hvad der sker, når man overlader grupper i en form for *laissez faire* ledelse. Resultatet er vidt forskelligt fra det der udfolder sig, når vi kigger på grupper af mennesker, der ledes demokratisk.

© Konsulenthuset Bråby

Selv voksne, veluddannede familiemennesker, der indvilger i at være i et fællesskab på en

øde ø i et ikke hierarkisk og ikke styret fællesskab i en måned begynder at lyve, snyde, mobbe og krænke hinanden. De mister over tid deres etik og deres moralske kompas.

Jeg observerer børn, der kæmper for at overleve socialt. Kæmper for at få en plads i fællesskabet. Jeg ser børn, der ikke udvikler sig personlighedsmæssigt, men alene er fanget ind i overlevelsestrategier. Børn der meget tidligt opgiver at forsøge sig med deltagelse og i stedet foretrækker eget selskab og egen aktivitet. Samtidig har jeg set nogle af disse opgivende børn genindmelde sig i fællesskabet, når de er trygge. Fx i sociale sammenhænge, hvor voksne igangsætter aktiviteter og rammesætter fællesskabet med sin tydelige tilstedeværelse.

Tid til forandring

Små børn må ikke overlades til at udfolde sig i sociale fællesskaber på egen hånd. Ud af dette kommer kun "egocentriske" *fightere* med ufleksible nervesystemer, der ikke tåler modgang eller forandring. Der kommer vindere og tabere. En form for sorteringsmaskine, der meget tidligt i livet får opdelt børn i dem, der kan holde til at fortsætte i de systemer, vi opstiller, og så de børn der falder ud af "centrifugen". De, der bliver mere fanget ind i overlevelsestrategier end de reelt har udviklet sig som sociale mennesker, med egen personlighed, robusthed og et fleksibelt nervesystem. Der er behov for rammesætning af aktiviteter, der er behov for den tætte guidning og den nære oversættelse af børnenes intentioner og invitationer.

Vi må sadle om og erkende og forstå at børn har behov for at have aktive, initiativtagende og kompetente voksne omkring sig og meget tæt på, når de skal udvikle sig i sociale fællesskaber.